

4 pav. Lapų „nudeginimo“ požymiai ant vyšnios.

KENKĖJO KONTROLĖ

Vienintelis būdas išvengti *Xylella fastidiosa* užkrato ir jos plitimo Lietuvoje bei Europos Sąjungoje – tikrinti bakterijai jautrius importuojamus augalus šeimininkus bei griežtai laikytis nustatytų fitosanitarinių reikalavimų. Svarbiausia prevencinė priemonė – importo kontrolė. Europos Komisija, suprasdama minėtų bakterijų sukeltą ligos pavojingumą, finansuoja stebėseną augalų šeimininkų miškuose, medelynuose, parkuose, soduose, siekiant kuo anksčiau pastebėti galimą augalų užsikrėtimą bakterija, jog laiku būtų pasitelkiamos fitosanitarinės priemonės ir tokiu būdu sumažinama žala aplinkai ir žemės ūkiui.

Jeigu pastebėjote neįprastų bei nepažįstamų kenkėjų ar ligų požymius, nedelsdami informuokite artimiausią Tarnybos regioninį skyrių.

TARNYBOS REGIONINIAI SKYRIAI:

Alytaus – Vilniaus g. 21, Alytus
Tel. (8 315) 561 12

Kauno – K. Donelaičio g. 33, Kaunas
Tel. (8 37) 32 06 32

Klaipėdos – Sankryžos g. 7, Klaipėda
Tel. (8 46) 36 54 53

Marijampolės – Vytauto g. 28, Marijampolė
Tel. (8 343) 97 094

Panevėžio – Žvaigždžių g. 21, Panevėžys
Tel. (8 45) 46 2375

Šiaulių – A. Mickevičiaus g. 34, Šiauliai
Tel. (8 41) 52 5722

Tauragės – Laisvės g. 50, Tauragė
Tel. (8 446) 610 68

Telšių – Žalioji g. 10, Telšiai
Tel. (8 444) 31 082

Utenos – Maironio g. 1, Utena
Tel. (8 389) 614 65

Vilniaus – Ozo g. 4a, Vilnius
Tel. (8 5) 238 3970

VALSTYBINĖ AUGALININKYSTĖ TARNYBA PRIE ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS

Ozo g. 4a, 08200 Vilnius

Tel.: (8 5) 237 5631, pasitikėjimo linija (8 5) 270
80 80,

Fitosanitarijos skyrius tel. (8 5) 273 44 11

info@vatzum.lt, <http://www.vatzum.lt>,

<https://www.facebook.com/vatzumlit>

***XYLELLA FASTIDIOSA* (Wells et al.)**

Vilnius

KAS YRA XYLELLA FASTIDIOSA?

Xylella fastidiosa (Wells et al.) (toliau – *Xylella*) – tai mikroskopinė, augalo ksilemoje (augalų apytakinis audinys, kuriuo vanduo ir jame ištirpusios maisto medžiagos iš šaknų patenka į kitus organus) esančius audinius blokuojančios patogeninės bakterijos. Bakterija patekusi į augalo ksilemoje esančius apytakinius audinius gali judėti stiebu žemyn ir aukštyn. Tokiu būdu bakterijomis užkrečiamas visas augalas ir sutrikdomas vandens bei jame ištirpusių medžiagų judėjimas. Sutrikus vandens ir maisto medžiagų apytakai, pasireiškia pirmieji ligos simptomai.

Natūraliai gamtoje *Xylella* platina siurbiantieji vabzdžiai, besimaitinantys augalo ksilemos sultimis. Siurbiantieji vabzdžiai dėl didelės rūšinės įvairovės ir didelio judrumo yra pagrindiniai *Xylella* paplitimo kaltininkai. Potencialiai bakterijos pernešėjais gali būti visi ksilemos sultimis mintantys siurbiantieji vabzdžiai. Europoje užkrėstose vietovėse dažniausiai identifikuojamas bakterijos pernešėjas yra paprastoji seiliūgė (1 pav.)

1 pav. Pagrindinis *Xylella* pernešėjas Europoje – paprastoji seiliūgė (*Philaenus spumarius*).

Bakterija plinta ir kartu su užkrėsta augalų sodinamąja medžiaga bei užkrėstu augalų dalimis (šaknimis, stiebais ir lapais, išskyrus sėklas), kurių judėjimą sąlygoja žmogus.

AUGALAI ŠEIMININKAI

Xylella yra daugiau nei 300 žolinių ir sumedėjusių augalų rūšių ligų sukėlėja. Lietuvoje į šį sąrašą patenka šie pagrindiniai ekonominiai ir kultūriniai atžvilgiu augalai: ąžuolai (*Quercus* spp.), klevai (*Acer* spp.), gluosniai (*Salix* spp.), trešnės (*Prunus avium*), kaukazinės slyvos (*Prunus cerasifera*), azijinės kriaušės (*Pyrus pyrifolia*), paprastieji persikai (*Prunus persica*), naminės slyvos (*Prunus domestica*), paprastosios vinkšnos (*Ulmus laevis*), kalninės guobos (*Ulmus glabra*) ir kt.

PLITIMAS

Manoma, jog bakterija yra kilusi iš Šiaurės ir Pietų Amerikos, kur šiuo metu yra labai paplitusi.

Pirmieji bakterijos protrūkiai Europoje buvo užfiksuoti 2013 m. Pietų Italijoje, Puglia regione alyvmedžiuose (*Olea europea*). Vėliau bakterija aptikta Prancūzijoje, Vokietijoje, Ispanijoje. 2017 m. bakterija pirmą kartą identifikuota Čekijoje.

KENKĖJO POŽYMIAI

Pirmieji *Xylella* sukeltos ligos požymiai gali būti lengvai sumaišomi su streso

sukeliamais simptomais, kurie labai panašūs į vandens ir maisto medžiagų trūkumą, patirtą stresą dėl pasikeitusios aplinkos ir kt. Pagrindiniai išskiriami požymiai, rodantys, kad augalas gali būti užsikrėtęs bakterija yra šakų, lapų ir ūglių „nudeginimas“, lapų ir jų pakraščių rudavimas lajose ar viršūnėje, tarp gyslų matomi chlorozės požymiai, lapijos ir ūglių vytimas, pirmalaikis lapų nukritimas. Jaunos šakelės nustoja augti, susiformavę vaisiai būna mažesni nei įprasta ir subręsta anksčiau, jiems būdinga netipiška forma (2–4 pav.)

2 pav. Pažeisti guobų lapai.

3 pav. ąžuolo džiūstantys lapai.